

УДК 339.901

ТИПОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Касьмін Денис Сергійович к.е.н., доцент, ХНЕУ ім. С. Кузнеця, м. Харків, Україна

Анотація — проаналізовано існуючі підходи до класифікації наслідків міграції робочої сили для країн-реципієнтів та країн-донорів. Уточнено типи наслідків трудової міграції, під яким слід розуміти наслідки для країни-донора або країни-реципієнта робочої сили.

Ключові слова — міграційні процеси, мігранти, типологія, наслідки, домогосподарства, міграційна політика.

Сучасні міграційні процеси з огляду на динамічність їх протікання володіють сильним результируючим характером. Вони впливають практично на всі сфери життя сучасного суспільства, вносять зміни в існуючу соціальну реальність. Цей вплив проявляється як в приймаючих країнах (країни-реципієнти), так і в тих що віддають (країни-донори).

У зарубіжній і вітчизняній економічній літературі аспектам дослідження проблем міжнародної трудової міграції приділяється велика увага. Питання трудової міграції аналізуються у працях таких вітчизняних науковців, як І. Прибиткова, О. Хомра, О. Позняк, Е. Лібанова, М. Шульга.

Серед закордонних науковців в галузі міжнародної трудової міграції отримали розробки таких вчених, як С. Адлера, А. Барахаса, В. Бенінга, І. Валлерштайна, Д. Маккензі, Дж. Хант.

В даний час наукове співтовариство не змогло сформулювати єдине бачення і оцінку впливу міграції на життєдіяльність суспільства. Різні наукові школи підтверджують превалювання безумовно позитивних або негативних наслідків використання іноземних мігрантів в національній системі господарювання. Не

додають ясності і результати зарубіжних досліджень, наприклад, впливу трудової міграції на рівень оплати праці в секторах економіки, які активно використовують іноземну робочу силу, або вкладу грошових переказів в економічний розвиток країн які отримують перекази.

З позиції державного управління позитивні наслідки виникають при досягненні за допомогою міграції тих цілей, які державою плануються. Наприклад, при селективної імміграційної політики, що ставить пріоритетом приплив висококваліфікованих мігрантів, збільшення їх частки в наукових і дослідницьких центрах буде прямим позитивним наслідком, а зростання випуску наукоємної продукції - непрямим позитивним.

Як показує практика, країни-донори і держави-реципієнти, які намагаються стимулювати трудові міграційні потоки, переслідують різні цілі, часом діаметрально протилежні. Особливо це гостро проявляється в сегменті висококваліфікованих мігрантів. Для країн-реципієнтів цей потік розвиває національний людський капітал, для країн-донорів він руйнує сфери високотехнологічного виробництва, науки і освіти, медицини тощо.

Аналіз вітчизняних [1, 2] та закордонних наукових досліджень [3-5] дозволив систематизувати сучасні підходи, які полягають в тому, що науковці пропонують не просто ідентифікувати наслідки/ефекти міграції трудових ресурсів, а й їх типологію. Тому слід зосередитися на основних, найбільш суттєвих.

По-перше, необхідно виділити тип наслідків трудової міграції, під яким слід розуміти наслідки для країни-донора або країни-реципієнта робочої сили. Тип наслідків є категорію, яка об'єднує близькі за

походженням наслідки на основі одної великої ознаки – ставлення до країни результату або знаходження робочої сили [1, с. 36].

По-друге, слід виділяти клас наслідків. Під класом наслідків приймається одна з категорій міграції, виділених на основі однієї ознаки в межах великої ознаки, що характеризує тип наслідків. В даному випадку цією ознакою буде рівень, де проявляються ефекти, відповідно до яких виділяються наслідки на макрорівні та мікрорівні. Так, наслідки на мікрорівні в країнах-донорах будуть проявлятися всередині домогосподарств, індивід (або індивіди) якого здійснили трудову міграцію. На відміну від країн-донорів в країнах-реципієнтах на мікрорівні будуть розглядатися наслідки для мігранта, підприємство-резидента, що наймає мігранта, а також індивіда-резидента або домогосподарства-резидента [2, с. 15].

По-третє, в якості наступної категорії пропонується виділяти порядок наслідків. Порядок – категорія, що виділяється в рамках класу на основі тієї чи іншої ознаки і відображає наслідки для певної сфери розвитку держави. В рамках існуючих підходів слід виділяти наслідки трудової міграції для соціальної, економічної, політичної, демографічної та культурної сфер. Також на мікрорівні слід виділяти наслідки для соціально-економічного становища і психолого-фізіологічного стану мігрантів і членів домогосподарств [3, 5].

По-четверте, слід виділяти таку категорію як рід наслідків – категорія наслідків, що об'єднує близькі по причині види наслідків. Це рівень внутрішньоекономічних наслідків трудової міграції представляє особливий інтерес. Пропонується наступна типологія економічних наслідків як для країн-донорів, так і країн-реципієнтів: наслідки для ринку праці, наслідки для розвитку людського капіталу, наслідки для сфери виробництва товарів і послуг, наслідки для фінансової сфери і державного бюджету, наслідки для зовнішньоекономічної діяльності [4].

По-п'яте, виділяється категорія вид наслідків. Вона являє собою елементарну

одиницю наслідків, яка визначає безпосередньо характер явища, яке змінює певний аспект соціальної реальності. Існує тільки два види: позитивні і негативні наслідки. Кожна зміна соціальної реальності, що протікає під впливом трудової міграції, повинна бути ідентифікована відповідно до характеру впливу. Згодом потрібно вимірювання масштабів і швидкості поширення цього явища (наслідки), а також інтенсивності за допомогою відповідних індикаторів і показників.

Також слід зазначити, що види наслідків можуть бути згруповані за ознакою тривалості протікання явища на короткострокові, довгострокові, середньострокові. Можливе групування за ступенем прояву: відкриті і приховані наслідки. Крім цього, наслідки можуть бути розділені з позиції державного управління на керовані і некеровані.

Список використаної літератури

1. Ткачук І. Г. Залучення міграційного капіталу в інвестиційну діяльність в Україні / І. Г. Ткачук, М. П. Вусятицька // Проблеми економіки. – 2013. – № 3. – С. 34–40.
2. Столярчук Я. Сучасна сегментація та ключові тенденції розвитку світового ринку праці / Я. Столярчук, С. Поручник // Україна: аспекти праці. – 2014. – № 7. – С. 12–17.
3. Uri Dadush. The Effect of Low-Skilled Labor Migration on the Host Economy. KNOMAD, 2014, p.17.
4. Bijak J. Forecasting international migration: selected theories, models and methods Central European Forum. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ppge.ufrgs.br/GIACOMO/arquivos/eco02268/bijak-2006.pdf>
5. Skeldon R. Global Migration: Demographic Aspects and Its Relevance for Development [Електронний ресурс] / Ronald Skeldon // United Nations Department of Economic and Social Affairs Population Division. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://www.un.org/esa/population/migration/documents/EGM.Skeldon_17.12.2013.pdf.

Автори

Касьмін Денис Сергійович, доцент кафедри економіки та соціальних наук, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (kasmin.denys@gmail.com)

Тези доповіді надійшли 15 січня 2020 року.
Опубліковано в авторській редакції.

